

ДЪЛГОСРОЧНА ПРОГНОЗА ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИЯ СЕКТОР

Излезе от печат една интересна и полезна книга, посветена на тенденциите в развитието на горския сектор в България и по-конкретно потреблението и производството на дървесина за сравнително дълъг период.¹ На основата на анализ и прогноза за икономическото развитие на страната е разработена прогноза за очакваното потребление през периода 2005-2025 г. за търсенето, предлагането и търговията с тези суровини и материали. Въпросите са разгледани в контекста на развитието на горския сектор в Европа. Това дава възможност по-добре да се дефинират и решават проблемите на този сектор в България, свързани с насоките на развитие на горската индустрия и търговия и конкурентната борба за пазари. На тази основа могат да се предприемат съответни мерки за увеличаване и ефективно използване на дървесната суровина.

Книгата се състои от увод, изложение в три глави, заключение, 9 приложения и списък на използваната литература.

В първа глава *“Прогноза за потребление и производство на дървесина и дървесни продукти в Европа през периода 2000-2020 г.”* са дадени накратко резултатите от разработен модел и преценки за търсенето, предлагането и търговията на горски продукти в Европа през първите две десетилетия на XXI век.

Изходната постановка на автора е, че растежът в областта на материалното производство в Европа през втората половина на XX век, техническият прогрес и развитието на образованието и културата са главните предпоставки за непрекъснатото нарастване на потреблението на дървесина и продуктите от нея. Интересен факт е, че около 80% от дървесните ресурси, свързани до известна степен с европейската икономика, се намират на изток, основно в горите на Общността на независимите държави (ОНД).

Отчита се обстоятелството, че икономическият растеж води до увеличаване на потреблението на дървесни продукти, но с по-бавни темпове от този на икономиката. По отношение на потреблението на дървесина и продуктите от нея в Европа се налагат следните изводи:

- Има голямо различие между страните от северната и южната част на континента в полза на първите.
- Страните-износители потребяват повече дървесни продукти от страните-вносителки и особено бичени материали.
- Потреблението в икономически развитите държави е по-голямо в сравнение с останалите.

---

¹ Христо Вълковски. Прогноза за потребление, производство и добив на дървесина и дървесни продукти през периода 2005-2025 година. Германско дружество за техническо сътрудничество. С.: “Фараго”, 2007, 101 с. Авторът е с висше лесовъдско образование и има над 90 публикации, в т. ч. и 10 книги с научно и научно-практическо значение. Участвал е и в управлението на горския сектор в качеството си на зам.-министър в Министерството на земеделието и горите. Тази книга доразвива във времето вижданията му, отразени в предишни негови книги – “Тенденции и перспективи за потребление и производство на дървесина за периода 1950-2000 г.”, Земиздат, 1980 и “Горската политика и развитието на горското стопанство в България”, 1997.

Темповете на нарастване на потреблението обаче в развитите страни са по-малки от тези в страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ), преживели през последното десетилетие на миналия век преход към пазарна икономика. Очакванията са, че в резултат от икономическия подем в бившите социалистически страни темповете на растеж на потреблението на дървесни продукти ще бъдат по-високи.

Прогнозите за търсенето и предлагането на дървесни продукти за периода 2000-2020 г. се основават на модел на Европейската икономическа комисия на ООН и ФАО. Използвана е методология, в основата на която лежат преди всичко показатели за темпа на растеж на БВП и измененията на цените.² Освен основния сценарий двамата автори са разработили и два алтернативни сценария: (а) консервативен, наречен "Опазване", при който се очаква по-бавен икономически растеж, увеличение на цените и разходите, като това се отразява на търсенето и предлагането, а оттам и на производството и потреблението; (б) сценарий, наречен "Интеграция", при който се допуска по-бързо икономическо уравновесяване между Изтока и Запада и силен икономически растеж в страните от Западна Европа.

Получените резултати показват, че се очаква растеж в производството на дървесни продукти до 2020 г., като по основния сценарий най-голямо нарастване се очаква в ОНД – около три пъти, в ЦИЕ – около два пъти и в страните от ЕС-15 – 121% на бичени материали, 143% за плочестите материали и 148% за хартиите и картоните. По производство на бичени материали страните от ОНД ще достигнат тези от ЕС (ЕФТА). При хартиите и картоните Западна Европа и в бъдеще ще има подчертано доминираща позиция. Според прогнозата към 2020 г. производството в Европа ще бъде по-голямо от потреблението с изключение на широколистните бичени материали, шперплата и вестникарската хартия.

Най-общите изводи и заключения от първа глава се свеждат до следното:

- През втората половина на XX век потреблението на дървесина и производите от нея в Европа с изключение на бичените материали бележи тенденция към непрекъснато нарастване.

- В края на XX век площта, запасът и приносът на горите в Европа са се увеличили, а още по-забележимо е нараснал годишният прираст на хектар.

- Добивите на дървесина са под нетния годишен прираст. Спазен е класическият лесовъдски принцип за трайност и постоянство. Този извод е на база осреднени данни. За отделни страни са възможни отклонения в една или друга посока.

- Европа заема важно място в света по отношение на добива и индустриалната преработка на обла дървесина и търговията с продукцията от нея. В края на XX век на Европа се пада около една трета от световния

---

² Kangas, K. and A. Baudin. Modeling and Projections of Forest Products Demand, Supply and Trade in Europe. Geneva, United Nations, 2003.

добив на дървесина, 31% от произведените бичени материали, 36% от плочестите материали и 31% от хартията и картона.

- Значително е участието на европейските държави в световната търговия - с около 40-48% в световния внос, а при износа на хартии и картони – 59%, при плочестите материали – 43% и при бичените материали – 59%. Износът на посочените стоки превишава вноса.

- Направените прогнози показват, че в края към 2020 г. потреблението, добивът на дървесина и производството на продукти от нея ще растат.

- Под влияние на глобализацията, евроинтеграцията и разрастващата се международна търговия с темпове, по-високи от производството и потреблението, може да се стигне до намаляване на износа към страни извън континента.

Във втора глава *“Тенденции и перспективи за потребление, добив и производство на дървесина и продукти от нея в България през 1950-2025 г.”* Най-напред е проследено изменението в потреблението на дървесина през периода 1950-2005 г., като е отбелязано обстоятелството, че икономическата криза през преходния период и бавното утвърждаване на елементите на пазарното стопанство доведоха до рязък спад не само в икономиката, но и в потреблението на облите и другите дървени материали, както и при производите на целулозно-хартиената промишленост.

Прогнозата на потреблението на дървесина през периода 2005-2025 г. е направена, като са използвани следните методи: анализ и оценка на тенденциите в ретроспектива, т.е. през отделните периоди от 1950 до 2005 г. Въз основа на получените регресионни уравнения и екстраполация е направена оценка на очакваното потребление; международни икономически сравнения; експертни оценки.

Изводите от изследването на тенденциите и перспективите за потребление и производство на дървесина и продуктите от нея в България се свеждат до следното:

- През втората половина на XX горското стопанство се е развивало по интензивен път.

- Потреблението на дървесина и продуктите от нея към края на 80-те години значително нараства и в някои отношения се приближава до средното равнище за европейските страни. Това е период на значителен внос на големи за мащабите на страната облите материали и целулоза.

- През преходния период потреблението на дървесина и продуктите от нея бележи значителен спад. За сметка на това бързо нараства износът, особено на дървесна суровина.

- През следващите две десетилетия потреблението ще продължава да се увеличава съобразно темповете на икономическия растеж на страната, но на сравнителна база ще остане по-ниско от средното за европейските държави.

- Прилаганите лесовъдски системи и методи на стопанисване ще създават условия за по-голяма устойчивост на горските екосистеми, но могат

донякъде да ограничат в по-далечна перспектива възможностите за увеличаване на дървесните ресурси както в количествен, така и в качествен аспект.

- Добивите от дървесина ще се повишават, и то главно в иглолистните гори.
- Според прогнозите за производството и потреблението се очаква, че след 2025 г. у нас ще се чувства недостиг на иглолистна суровина и че предлагането на значителни количества относително тънкомерни широколистни материали и дърва ще превишава търсенето.
- Търговията с дървени материали ще се развива в условията на остра конкурентна борба.

Въз основа на оценките за потреблението и добива на дървесина в трета глава *“Горска политика и стратегия”* е направен опит да се проследи в дългосрочен исторически план тази дейност (от началото на XX век) и да се очертаят нейните контури за през следващите две десетилетия. От особен интерес за страната ни са посочените като целесъобразни направления на държавна политика и стратегия:

- Увеличаване на производството и добива на дървесина, особено на иглолистна, с цел повишаване на ефективността на горския сектор и подобряване на баланса между търсенето и предлагането.
- Насърчаване, а при целесъобразност и пряко участие на държавата в развитието на тези клонове на горската индустрия, които да осигуряват използването и преработката на очертаващите се излишъци от широколистна дървесна маса с по-ниски качествени показатели.
- Провеждане на активна външнотърговска дейност, насочена към създаване на условия за ограничаване на износа на дървесна суровина за сметка на мебели, плочести материали и други промишлени изделия с висока степен на обработка.

- Установяване на по-непосредствени управленски и делови връзки в рамките на горския сектор чрез създаване на съответни структури за организация, координация и управление на стопанската и търговската дейности, които да доведат до по-оперативно решаване на текущите задачи и проблеми и до повишаване на общата ефективност на сектора.

Книгата представлява интерес не само за онези, които пряко участват в управлението на горския сектор и разработват въпросите на горската стратегия и политика, или изследователите на този сектор, но и за участващите в практиката и в частност бизнесмените от горското стопанство и браншовите камари, заинтересувани в инвестирането в горската индустрия. Тя е полезна и за разработващите дългосрочни макроикономически прогнози и стратегии, а също и за еколозите, защото прогнозирането на дървопроизводството, търсенето, предлагането и търговията с дървесина и продуктите от нея са от съществено значение при определяне на насоките, свързани с опазването на природната среда и устойчивото развитие на природата и обществото.

Ст. н. с. д-р Росица Рангелова